

הנחיות להוראת המצגת "בעלי חיים - יש בנות וגם בנים (לביאת)"

קהל יעד: תלמידי כיתות א-ב

משך הפעילות: 45 דקות

מטרות:

1. לעורר מודעות בקרב התלמידות והתלמידים לכך שיש יותר ספרים על דמויות של בנים מאשר על דמויות של בנות.
2. היכרות עם הספר 'לביאת' והמסר העיקרי שהוא מעביר – החשיבות בהנחת דמויות נשיות בספרות.
3. אתגור התפיסות הסטריאוטיפיות של התלמידות והתלמידים ביחס לתכונות ולתפקידים המזוהים כ"גבריים" וכ"נשיים".
4. הרחבת אפשרויות הבחירה של התלמידות והתלמידים בחייהם (תחומי עניין, משחקים, מקצועות, לבוש וכו').

רקע:

על אילו דמויות מופת לומדים ילדות וילדים? מהם המסרים על קירות הגנים ובבתי הספר ובשפת הדיבור שלנו המבוגרות והמבוגרים? אילו מרחבי משחק נפתחים או נסגרים לפני הבנות והבנים? איך הספרות מחזקת סטריאוטיפים וגם מבנה אותם בו-זמנית? איך לפתוח קשת אפשרויות רחבה לילדות וילידים דרך מודעות מגדרית? (מתוך אתר "[מנהיגותה](#)")

טל ברייר בן מוחה חיברה את הספר "לבי-את – ספר הילדות והילדים". בפעילות זו נעסוק בנושא המגדר באמצעות פעילות מלווה לספר.

מטרת הפעילות היא לעורר מודעות מגדרית בקרב ילדות וילדים, ולפתח חשיבה ביקורתית המאפשרת זיהוי של הטיות חברתיות. דרך הפעילות הילדים נחשפים לילדה אמיצה ולומדים שגם ילדות יכולות להיות גיבורות ומנהיגות.

לתשומת לבך: בפעילות זו ישנה דגימה של מסרים מתוך הספר ומוצגים חלק מהאירורים, אך הסיפור במלואו אינו מופיע. אם תרצו, הביאו את הספר לכיתה וקראו אותו יחד עם התלמידות והתלמידים לקראת הפעילות או בסיומה.

הפעילות כולה מלווה בהקלטות שמע. לחיצה על סמליל השמע תאפשר את השמעת הטקסט המוצג, לטובת ילדות וילדים שעדיין לא רכשו שליטה מלאה בקריאה.

שקופית 1: בעלי חיים – יש בנות וגם בנים

שאלו:

- מה זאת אומרת בעלי חיים יש בנות וגם בנים? תנו דוגמאות (חמור-אתון, פרה-שור...)
- מה אנחנו מכירים יותר - את הזכרים או את הנקבות? (למשל: לרוב נדבר על כלב או על כלבה? על סוס או על סוסה?)
- מי שמע על הספר 'לביאת' אם יש מי שמכירה/ה – ספרו במה עוסק הספר.

שקופית 2: ספרים על לביאות ועל אריות

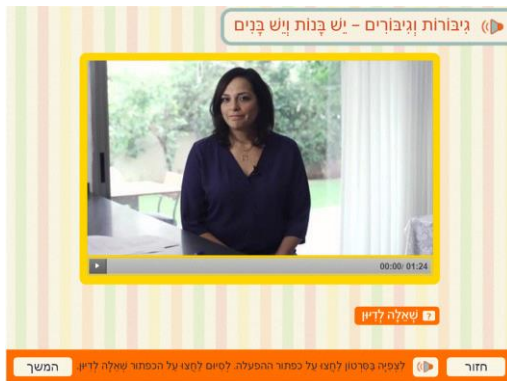
בשקופית זו מוצגים קלפים עם איורים המרמזים על שם הספר. כל קלף מייצג שם ספר הקשור לאריה או לאריות.

בקשו מהתלמידות והתלמידים לנחש מה שם הספר לפי האיור, ולאחר שיעלו את הצעותיהם, לחצו על הקלף שיתהפך ויציג את שם הספר.

שאלו:

- אילו ספרים נוספים יש על אריות? אילו ספרים יש על לביאות?

שקופית 3: גיבורות וגיבורים – יש בנות ויש בנים

הקרינו בפני התלמידות והתלמידים את הסרטון, שבו נשאלים ילדות וילדים אילו ספרים הם מכירים על אריות.

בסיום מוצגת שאלה לדיון:

- מה זה משנה אם הסיפורים הם על אריות ולא על לביאות?

שאלו:

- האם יש ספרים שאתם מכירים על גיבורה בת? (למורה: בת אדם או בעל חיים ממין נקבה, למשל "קיקה מיקה וגמד הבלגן", "פנדה יוצאת למרעה", "פרידה קאלוו" **ועוד**).
- מה זה משנה אם הספר הוא על בת או על בן? (למורה: בנים ובנות בעולם יש חצי חצי, והגיוני שגם בנות ירצו לקרוא על גיבורות בנות כדי שיהיו להן דמויות להזדהות עמן ולשאוף גבוה).

שקופית 4: הבקשה של רונה

בשקופית זו מופיע סקר עמודות, שבאמצעותו ניתן לקבל תמונת מצב כיתתית על דעות התלמידות והתלמידים.

שאלו:

- למה רונה מבקשת ספר דווקא על אריה בת? הקריאו או השמיעו את האפשרויות השונות, ושאלו אם יש עוד אפשרות. אפשרות חדשה ניתן להוסיף בעמודה "אחר".

- כי היא בת ורוצה לראות שיש גם ספרים על בנות.
- כי היא חושבת שזה לא הוגן שיש ספרים רק על אריות ואין ספרים על לביאות.
- כי היא ציירה אריה בת.
- כי היא רוצה ללמוד גם על החיים של הלייבא ואל רק של האריה.

אחר: _____

הזמינו את התלמידים והתלמידות להצביע לאפשרות המתאימה ביותר לדעתם, או להוסיף אפשרות חדשה. בסיום שאלו:

- אם נסתכל על התשובות שלנו, מה חושבים רוב התלמידים בכיתה לגבי הסיבה העיקרית שרונה רצתה סיפור על אריה בת?

שקופית 5: מתאימים נקבה לזכר

בשקופית זו מופיע משחק זיכרון מקוון, שבו התלמידות והתלמידים יתבקשו להפוך קלפים ולאתר זוגות של בעלי חיים – זכר ונקבה.

בפעילות זו ייחשפו התלמידות והתלמידים לשמות החיות בזכר ובנקבה, כאשר יש נוכחות שווה של שני המינים בשקופית.

הצמדים הם:

אָרְיָה – לְבִיאָה

טוֹס – טוֹסָה

שׁוֹר – פָּרָה

תַּרְנָגוּל – תַּרְנָגֶלֶת

תֵּישׁ – עֵז

אֵיל – אֵילָה

שאלו:

- מה ההבדל בין הזכר לנקבה? (למורה: הבדלים ברבייה, לפעמים בנראות החיצונית [למשל טווס מרשים ויפה יותר כי כך הוא מחזר אחרי הטווסה]).
- האם הזכר והנקבה בטבע עושים אותו הדבר, כלומר יש להם אותם תפקידים? (למורה: זה משתנה מבעל חיים אחד לאחר. יש מיני בעלי חיים שבהם הנקבה ממליטה/משריצה/מטילה וכו' את הצאצאים, לעיתים היא דואגת לשלומם של הצאצאים שאך נולדו, ולעיתים תפקידה של הנקבה תם ברגע שהשריצה או הטילה ביצים כמו אצל צבת הים. לעומת זאת, יש מינים שאצלם הזכר הוא האחראי להולדה או לטיפול ולהשגחה בצאצאים, כמו למשל [הפינגווין הקיסרי](#) – הזכר מקבל את הביצה להשגחתו מיד לאחר שהנקבה הטילה אותה. משלב זה נושא הפינגווין הקיסרי את הביצה בין כפות רגליו. הוא עושה זאת גם לאחר שהביצה בוקעת והצאצא בוקע ממנה. גם בהמשך הפינגווין הזכר ממשיך לגדל בין רגליו את הצאצא עד שהוא גדל. צפרדע – ישנם אבות צפרדעים שנושאים את הראשנים שלהם בפיהם, ולעיתים קרובות מסרבים לאכול עד שהראשנים מסוגלים לשרוד בכוחות עצמם. אבות אחרים בקרב הצפרדעים משריצים לתוך העור שלהם, לעיתים קרובות על גבם או רגליהם. יש בטבע [עוד מספר מיני דגים וחרקים שנוהגים כך](#)).
- ומה לגבי בני אדם, מה ההבדל בין בנים לבנות? (למורה: אם מתייחסים רק למאפיינים הפיזיולוגיים שאלו על תכונות, תפקידים, יכולות – כדי לזהות מהם הסטריאוטיפים הקיימים בחשיבת התלמידות והתלמידים).

שקופית 6: בנות ובנים מספרות ומספרים...

הקרינו בפני התלמידות והתלמידים את הסרטון "איך אמור להתנהג גבר? איך אמורה להתנהג אישה?"

שאלו:

- אילו משפטים אתן ואתם זוכרות וזוכרים מהסרט?
- מה אתן ואתם חושבות וחושבים על זה?

שקופית 7: לסיכום

בשקופית זו יתבקשו התלמידות והתלמידים לעצב כרזה המעודדת חשיבה שוויונית בין בנות לבין בנים.

את הכרזה יעצבו על ידי בחירה בהיגד מתוך הרשימה הבאה:

- בן או בת למי אכפת
- כולנו שווים, כולנו שווים
- מנהיגים או מנהיגות, אין טוב יותר או טוב פחות...

בתוספת בחירת תמונה מתוך האיורים המוצגים בשקופית.

לסיכום, שאלו: מה התחדש לכם בעקבות הפעילות היום? האם תרצו לקרוא גם ספר על בנות?

הזמינו את התלמידות והתלמידים לשתף בכיתה מחוויותיהם מקריאת ספרים על דמויות בנות.

ⁱ **מאת:** לינה ז'וטאוטה. תרגום מליטאית: עניקה קגן (הוצאת בוגן). **למי מיועד:** בני 4-7.

על מה הספר: קיקה מיקה היא ילדה שובבה, שאוהבת למשל לפסל יצירות (גם אם צריך לגזור לאבא את הכפתורים מהחולצה בשביל יצירה מוצלחת) ולבנות ארמונות בחול (גם אם קוברים בתוכם את החברים מהגינה). אבל דבר אחד היא לא אוהבת: לסדר את החדר. ואז בא גמד הבלגן.

למה כדאי: האיורים המשעשעים מצליחים להעביר את השובבות של קיקה מיקה, והילדה מחזיקה את הספר לבד, בלי שאף אחד יעזור לה או יציל אותה. הספר גם נותן הצעה למה שילדים ליטאים אוהבים (היה רב-מכר בליטא וזכה בפרס מקומי). יש בו מבוך ופאזל, וגמד הבלגן מגיע בסוף גם לחדר של אבא ואימא.

ⁱⁱ **מאת:** מאיר שלו - שראה וכתב, ודן גולדפינגר - שרעה וצילם (עם עובד). **למי מיועד:** בני 3-8.

על מה הספר: כלבת רועים קטנה בשם פנדה גרה בדיר הכבשים עם אימא שלה, אבל רוצה לצאת למרעה שמעבר ליער ולגבעות ולרעות את העדר כמו גדולה. הסיפור כולו מלווה בצילומים שחור-לבן.

למה כדאי: מדובר בסיפור הרפתקאות של גורת כלבים שלא עושה מה שמצופה ממנה. למרות כל הקשיים, היא מצליחה במשימה שהיא מציבה לעצמה ולא נבהלת. יש גם תרנגול שמאוהב בעצמו כאתנחתא קומית. בגלל אורכו של הספר תצטרכו שבוע כדי להקריא את כולו לפני השינה – כל לילה קצת.

ⁱⁱⁱ **מאת:** איסבל סנצ'ס ורגארה. איורים: פראו איזה / גי פן אנג. תרגום ועיבוד: יהודה אטלס (הוצאת צלטנר). **למי מיועד:** בני 7 ומעלה.

על מה הספרים: "קטנות גדולות" היא סדרת ספרים מאוירים על נשים דגולות. כולן החלו את חייהן כילדות עם חלום והגיעו להישגים אדירים בבגרותן. שני הספרים שתורגמו לעברית הם על המדענית מארי קירי והציירת פרידה קאלו.

למה כדאי: האיורים היפהפיים עושים חסד עם קירי (ידעתם שהיא בכלל פולנייה במקור?) ועם קאלו, ועושים חשק לקרוא. הם מדגישים את היכולות שלהן (למשל, מדליית זהב שקיבלה קירי בבית הספר מצוירת בגודל של חצי גוף). הסיפורים לא קלים בגלל סיפור החיים של השתיים (זו איבדה את בעלה, זו חלתה בפוליו וגם עברה תאונה קשה), אבל מעוררי השראה ולא ארוכים. וכשיהודה אטלס חתום על התרגום והעיבוד, רק טוב יכול לצאת מזה. מחכים להמשך.